୨

ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ

ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି

୨.୧ ଉପକ୍ରମ

ଗୋଟିଏ ଦେଶ ଅନ୍ୟ ଦେଶ ଦ୍ୱାରା କବଳିତ ହେଲେ, ଲୋକେ କେବଳ ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ହରାନ୍ତି ତା' ନୁହେଁ, ବରଂ ସେମାନଙ୍କର ଆତ୍ମସମ୍ମାନ ଓ ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ମଣିଷ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କର ଯେଉଁ ଜନ୍ମଗତ ସ୍ୱାଧୀନତା ଅଛି, ତାହା ଭୁଲି ସେମାନେ ଦାସତ୍ୱକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠସ୍ଥାନ ଦିଅନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ଦେଶପ୍ରେମୀ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀମାନେ ପ୍ରଥମେ ଜନତା ମଧ୍ୟରୁ ଏହି ଜଡ଼ତାକୁ ଭାଙ୍ଗି ତାହାକୁ ସ୍ୱାଧୀନତାର ମନ୍ତ୍ର ଶିଖାନ୍ତି । ଫଳରେ ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହୁଏ । ପରାଧୀନ ଭାରତ ଠିକ୍ ଏହି ଦଶା ଭୋଗକରିଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ବିଷୟରେ ଗଳ୍ପଟିଏ ପଢ଼ିବା ।

୨.୨ ଗଳ୍ପ ପଠନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

ଏହି ଗଳ୍ପ ପଠନ ଦ୍ୱାରା ଆମେ

- ପଠିତ ଗଳ୍ପରୁ ଗାଳ୍ପିକଙ୍କ ଗଳ୍ପ ରଚନାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୁଝିବା ।
- ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନର ଘଟଣା ଜାଣିପାରିବା ।
- ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନରେ ଚାକିରି କରିଥିବା ରାୟବାହାଦୁର ତାଙ୍କର ପୁତ୍ରକୁ ଗୁଳି ମାରିବା ପାଇଁ କାହିଁକି କୁଣ୍ଠାବୋଧ କରିନଥିଲେ ତାହା ଅନୁଭବ କରିବା ।
- ରାୟବାହାଦୁର କିପରି ୧୯୪୭ ଅଗଷ୍ଟ ୧୫ ତାରିଖ ଦିନ ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନ ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ ସମୟରେ ନିଜ ହାତରେ ମାରିଥିବା ପୁତ୍ର କଥା ନେଇ ଅନୁଶୋଚନା କରିଛନ୍ତି ତାହା ବୁଝିପାରିବା ।
- ପିଲା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅରୁଣ ମଧ୍ୟରେ କିପରି ଜାତୀୟ ପ୍ରେମ ଦେଖା ଦେଇଥିଲା ତାହା ଅନୁଭବ କରିବା ।
- ଅରୁଣ ଚରିତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ଜନ୍ମମାଟିକୁ ସ୍ୱର୍ଗ ଠାରୁ ବଡ଼ ବୋଲି ଜାଣିବା ।

୨.୩ ଗାଳ୍ପିକଙ୍କ ପରିଚୟ

ଏ ଗଳ୍ପର ସ୍ରଷ୍ଟା ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି (୧୯୨୦-୧୯୯୧) ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପ ସାହିତ୍ୟର ଅପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ଲେଖକ । ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପ ପରିସର ବୌଦ୍ଧଯୁଗର ଘଟଣାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଆଧୁନିକ ମଣିଷର ଜୀବନଧାରା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ । ତାଙ୍କ ରଚିତ ଗଳ୍ପ ପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକ ହେଲା- କୃଷ୍ଣଚୂଡ଼ା, ରୁଟି ଓ ଚନ୍ଦ୍ର, ସବୁଜପତ୍ର ଓ ଧୂସର ଗୋଲାପ, ମହାନଗରୀର ରାତ୍ରି, ମରାଳର ମୃତ୍ୟୁ, ମାଂସର କୋଣାର୍କ, ଯଦୁବଂଶୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟଗଳ୍ପ । ସେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଉପନ୍ୟାସର ସ୍ରଷ୍ଟା । 'ଅନ୍ଧ ଦିଗନ୍ତ', 'ନୀଳଶୈଳ' ଉପନ୍ୟାସ ପାଇଁ ସେ କେନ୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ସମ୍ମାନ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ଉତ୍କଳ ଗୌରବ ମଧୁସୂଦନ ଦାସଙ୍କ ଜୀବନୀକୁ ନେଇ ସେ ରଚନା କରିଛନ୍ତି ଦୁଇଟି ଉପନ୍ୟାସ - 'ଶତାବ୍ଦୀର ସୂର୍ଯ୍ୟ' ଓ 'କୁଳବୃଦ୍ଧ' । ଏହା

ବ୍ୟତୀତ ସେ ବହୁ ପ୍ରବନ୍ଧ ତଥା ଆଲୋଚନା ଗ୍ରନ୍ଥ ରଚନା କରି ଆମ ଗଦ୍ୟ ଓ ସାହିତ୍ୟ ଆଲୋଚନାକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି । "ପଥ ଓ ପୃଥିବୀ" ତାଙ୍କର ଆତ୍ମଜୀବନ ଚରିତ ।

୨.୪ ମୂଳ ବିଷୟ

ରାୟବାହାଦୁର୍ ସୋମନାଥ ମହାପାତ୍ର, ଆଇ.ପି. (ରିଟାୟାର୍ଡ୍), ସି.ବି.ଇ. ଓ ବି.ଇ., କେ.ସି.ଆଇ.ଇ.ଙ୍କ ଆଖିରେ ଛାଇ ନିଦ ଲାଗିଆସିଛି । ରାତି ସେତେବେଳକୁ ବାରଟା ପାଖାପାଖି । ହଠାତ୍ ଶଙ୍ଖ, ଘଣ୍ଟା ହୁଳହୁଳି ଓ ତୋପର ମିଳିତ ଧ୍ୱନିରେ ତାଙ୍କର ଛାଇ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଆଖି ମଳିମଳି ସେ ବିଛଣା ଉପରେ ଉଠି ବସିଲେ । ରାତିର ଶାନ୍ତ, ନୀରବ ମୁହୂର୍ତ୍ତ "ଜୟ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତ କୀ ଜୟ"ର ଧ୍ୱନି ଭିତରେ କ୍ଷୁବ୍ଧ ଓ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇଉଠିଲା ।

ରାୟବାହାଦୁର ବିଛଣା ଛାଡ଼ି ଉଠିଲେ । ବାହାରେ କୋଳାହାଳ କ୍ରମେ ବଢୁଛି । ରାୟବାହାଦୁର ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ଘରର ଝରକା କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଦେଲେ ।

ଝରକା କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ସେ କୋଳାହଳ ରୁଦ୍ଧ କରି ହୁଏ ନାହିଁ । ରାୟବାହାଦୁର ଦୁଇ କାନରେ ଦୁଇଟି ଆଙ୍ଗୁଠି ଚାପି ଧରିଲେ, ତଥାପି ସେ କୋଳାହଳରୁ ନିଷ୍କୃତି ନାହିଁ । ବନ୍ଧୁକର ଗୁଳି ପରି ଜୟଧ୍ୱନିର ସେ ଶବ୍ଦ ଯେପରି ବୃଦ୍ଧ ରାୟବାହାଦୁରଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ଅସ୍ଥି ଖଣ୍ଡ ଚୂର୍ଣ୍ଣ କରିଦେଉଛି ।

ରାୟବାହାଦୁର କ୍ଷିପ୍ତ ପରି ଘରର ଝରକା କବାଟଗୁଡ଼ାକ ଖୋଲି ଦେଲେ । ବାହାରର କୋଳାହଳ ଝଡ଼ ପରି ଘର ଭିତରର ପ୍ରତ୍ୟେକ କୋଣ ଥରାଇ ଦେଇଗଲା ଯେପରି ।

ପଟୁଆରର ଅଗ୍ରଣୀ ତାଙ୍କର ପରଲୋକଗତ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁତ୍ରର ପୁତ୍ର ବିଜୟ । ହାତରେ ତା'ର ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ଏକ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ତ୍ରିରଙ୍ଗା ପତାକା ।

ରାୟବାହାଦୁର୍ ଝରକା ପାଖକୁ ଚାଲିଆସି କାନ୍ଥର ସୁଇଚ୍ ମାରି ଆଲୁଅ ଜଳାଇଲେ । ତା'ପରେ ତକିଆ ତଳୁ ଗୋଟାଏ ଚାବିଳେନ୍ଥା କାଢ଼ି ଘରର ଗୋଟାଏ କୋଣରେ ଡ୍ରୟାରଚେଷ୍ଟ'ର ଗୋଟାଏ ଡ୍ରୟାର ଫିଟାଇଲେ । ଏଇ ଡ୍ରୟାରଚେଷ୍ଟଟି ତାଙ୍କର ଏକାନ୍ତ ନିଜସ୍ୱ । ଏହାର ଚାବି ସେ ଭୁଲ୍‌ରେ ସୁଦ୍ଧା କାହା ହାତରେ ଦେଇନାହାନ୍ତି କେବେ ।

ରାୟବାହାଦୁର୍ ଡ୍ରୟାର ଭିତରୁ କାଢ଼ିଲେ ପରଲୋକଗତ ଅରୁଣର ଖଣ୍ଡେ ବହୁଦିନର ଫଟୋଗ୍ରାଫ୍ । ଗୋଟାଏ ଭେଲଭେଟ୍ ବାକ୍‌ସରେ ଅତି ଯତ୍ନରେ ଥିଲା ସେ ଫଟୋ ଖଣ୍ଡିକ ।

ଅରୁଣର ସେହି ପ୍ରତିଭାଦୀପ୍ତ ଆଦର୍ଶୋଜ୍ଜ୍ୱଳ ଚେହେରା । ପରିଧାନରେ ଅସହଯୋଗକାରୀ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀର ପୋଷାକ ।

ହଠାତ୍ ମନେ ହେଲା, ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ର ଆଘାତରେ ରାୟବାହାଦୁର ଯେପରି ଟଳି ପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କ କମ୍ପିତ ହାତରୁ ସେ ଫଟୋଟି ତଳେ ଖସିପଡ଼ିଲା ।

ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ଭିତରେ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ ରାୟବାହାଦୁର୍ ଫଟୋଟି ତଳୁ ଉଠାଇ ନେଇ ପୁଣି ସେ ଭେଲ୍‌ଭେଟ୍ ବାକ୍ସ ଭିତରେ ରଖିଦେଲେ । ତା'ପରେ ଡ୍ରୟାର ଭିତରୁ କାଢ଼ିଲେ ଗୁଡ଼ାଏ ମେଡ଼ାଲ୍ ଆଉ ସନନ୍ଦପତ୍ର । ସନନ୍ଦପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ କେମିତି ଗୋଟାଏ ହଳଦିଆ ଆସ୍ତରଣ ମାଡ଼ିଗଲାଣି । ରାୟବାହାଦୁର୍ ମୂକ ପରି ଚାହିଁ ରହିଲେ ଏକଦା ବିଜୟୋଜ୍ଜ୍ୱଳ ସେଇ ପ୍ରାଣହୀନ ସ୍ମାରକଗୁଡ଼ିକୁ ।

ଗୋଟିଏ ସନନ୍ଦ ରାୟବାହାଦୁର କମ୍ପିତ ହାତରେ ପଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ୧ ୯ ୨ ୩ ସାଲରେ ବ୍ରିଟିଶ ସମ୍ରାଟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସେ ସନନ୍ଦ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଥିଲା ଦରବାର ଉପଲକ୍ଷ୍ୟରେ । ସେଥିରେ ଲେଖାଅଛି... "ବ୍ରିଟିଶ ସିଂହାସନ ପ୍ରତି ଆପଣଙ୍କର ନିଷ୍ଠା ଏବଂ ଅନୁରକ୍ତି ମହାମହିମ ବ୍ରିଟିଶ ସମ୍ରାଟଙ୍କୁ ମୁଗ୍ଧ କରିଛି । ବ୍ରିଟିଶ ସିଂହାସନ ପ୍ରତି ଏ ଅତୁଳନୀୟ ଅନୁରକ୍ତି ପାଇଁ ଆପଣ ନିଜର..."

ରାୟବାହାଦୁର୍‌ଙ୍କ ଦୁଇଆଖି ଆଗରେ କିଏ ଯେମିତି ଟାଣି ଦେଇଥିଲା କୁହୁଡ଼ିର ଗୋଟିଏ ପର୍ଦ୍ଦା । ହାତରୁ ତାଙ୍କର ଖସିପଡ଼ିଲା ସେ ସନନ୍ଦପତ୍ର ।

X X X X

ସେ ଆଜିକି ପଚିଶ ବର୍ଷ ତଳେ ...

ଚଉରୀଚଉରାର ବିପ୍ଳବ ପରେ ଭାରତର ମନ୍ଥର ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଜଡ଼ନାଟିକାରେ ଜାଗିଛି ଏକ ନୂତନ ସ୍ପନ୍ଦନ । ସନ୍ତ୍ରାସବାଦ ସେଦିନ ଭାରତର ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଆଣି ଦେଇଛି ଏକ ନୂତନ ଆଭିଜାତ୍ୟ ।

ସେତେବେଳକୁ ପୁଲିସ୍‌ରେ ସେ ଜଣେ ଅସ୍ଥାୟୀ ଇନ୍‌ସ୍‌ପେକ୍ଟର ମାତ୍ର ।

X X X X

"ବନ୍ଦେ ମାତରମ୍ !

ସୁଜଳାଂ ସୁଫଳାଂ ମଳୟଜ ଶୀତଳାମ୍, ବନ୍ଦେ..."

ରାୟବାହାଦୁର୍ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ଅରୁଣ କଣ୍ଠରେ ଏ "ବନ୍ଦେ ମାତରମ୍" ସଙ୍ଗୀତର ଆବୃତ୍ତି ଠିକ୍ ଏହିପରି ଶୁଭୁଥିଲା ।

ରାୟବାହାଦୁର୍ ଛୁଟିଗଲେ ଖୋଲା ଝରକା ପାଖକୁ । କ୍ରମେ "ବନ୍ଦେ ମାତରମ୍"ର ଐକତାନ ଗାନ ଅସ୍ପଷ୍ଟରୁ ଅସ୍ପଷ୍ଟତର ହୋଇ ଯାଉଛି ।

X X X X

ତା'ପରେ –

"ଅରୁଣ, ତୁମେ ଅନ୍ୟାୟ କରୁଛ । ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କ ବିରୋଧରେ ତୁମର ଏ ଦ୍ରୋହାଚାର କେବଳ ଅନ୍ୟାୟ ନୁହେଁ ..."

"ମୋତେ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ । ସ୍ୱାଧୀନତା ମନୁଷ୍ୟର ଜନ୍ମଗତ ଦାବି – ଭାରତର ପବିତ୍ରତମ ଦାବି । ଆପଣ କ'ଣ ଭାରତୀୟ ନୁହନ୍ତି ବାପା, ନା ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କ ଗୋଲାମି ଆପଣଙ୍କ ଦେହରୁ ..."

"ଅରୁଣ !" ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ ସେଦିନ ଭାବୀ ଆଇ:ପି:ରାୟବାହାଦୁର୍, ସି.ବି.ଇ. ଓ ବି.ଇ., କେ.ସି. ଆଇ.ଇ...

"ଅରୁଣ ! ଏ ମୋର ଆଦେଶ !"

"ଅନ୍ୟାୟ ଆଦେଶ ମୁଁ ସ୍ୱୀକାର କରିବି ନାହିଁ କେବେ ।"

ରାୟବାହାଦୁର୍ କ୍ଷିପ୍ତପରି ଚାବୁକ୍‌ରେ ଆଘାତ କଲେ ଅରୁଣକୁ ।

ଅରୁଣ ତଥାପି ଅବିଚଳିତ କଣ୍ଠରେ ଜବାବ ଦେଇଥିଲା, "ଆପଣ ଅନ୍ୟାୟ କରୁଛନ୍ତି ବାପା !"

ରାୟ ବାହାଦୁର୍‌ଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ହେମମାଳା ରନ୍ଧାଘର ଭିତରୁ ଉଠି ଆସି, ବାପ ପୁଅଙ୍କ ମଝିରେ ଠିଆ ହୋଇ ଅନୁଯୋଗର ସ୍ୱରରେ କହିଲେ- "ଏ କ'ଣ କରୁଚ ତୁମେ ?"

ରାୟବାହାଦୁର୍ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ - "ଯାଅ ତୁମେ ! ବାହାରର କଥା ନେଇ ମୁଣ୍ଡ ଖେଳେଇବାରେ ତୁମର କିଛି ଦରକାର ନାହିଁ । ଯାହାର ଦାନା ଖାଇ ମୁଁ ମଣିଷ, ତା'ର ନିମକ୍‌ହାରାମି ଅସମ୍ଭବ ।"

ରାୟବାହାଦୁର୍ ଆଦେଶ ଦେଲେ - "ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତୁମେ ବାହାରିଯାଅ ଅରୁଣ । ତୁମେ ମୋର ତ୍ୟଜ୍ୟପୁତ୍ର ।"

ଅରୁଣ ସେଇଦିନୁ ଯାଇଛି; ଆଉ ଭୁଲରେ କେବେ ଫେରିନି ।

X X X X

ବାହାରେ କୋଳାହଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଛି । ରାତିର ଲକ୍ଷ ଝିଙ୍କାରି କଣ୍ଠରେ ସେଇ ଝିଁ ଝିଁ ସ୍ୱରରେ ରାତିର ନୀରବ ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଅନୁରଣିତ ହୋଇଉଠିଛି ।

ରାୟବାହାଦୁର୍ ଉତ୍‌କଣ୍ଠିତ ହୋଇ ଶୁଣୁଥିଲେ । ଅନେକ ରାତିରେ ଏମିତି ଶୁଣନ୍ତି; କେବେ କେବେ ଅଧରାତିରେ ଯଦି ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ ।

କୋଉଠି କିଏ ଯେପରି କାନ୍ଦୁଛି - ସଦ୍ୟ ବିଧବାର ବୁକୁଚିରା ସେ କାନ୍ଦ । ତାଙ୍କର ପୁତ୍ରବଧୂ ଅପର୍ଣ୍ଣା ଏମିତି ଦିନେ କାନ୍ଦିଥିଲା ।

ପୁଲିସ୍ ସାହେବର ହୁକୁମ - "ଦେଖ ମହାପାତ୍ର, ତୁମେ ଭାରି ପାରିବାର ଲୋକ । ଅନେକ ବଡ଼ ବଡ଼ କଥା ତୁମେ ଚଳେଇ ନେଇଛ । ଆଜି ଏକ ବିରାଟ ଜନତା ଆସୁଛି ସହରର ଥାନା, କଚେରୀ ଆକ୍ରମଣ କରିବା ପାଇଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ସାଫ୍ କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ତୁମର ।"

ରାୟବାହାଦୁର ନାଟକୀୟ ଭଙ୍ଗିରେ କୁର୍ଣ୍ଣିଶ୍ ଜଣାଇଥିଲେ ।

- ପୁଲିସ ଥାନା ଆଗରେ ବିରାଟ ଜନତା । ସମସ୍ତେ ନିରସ୍ତ୍ର । ସାମ୍ନାରେ ସେମାନଙ୍କର ସଶସ୍ତ୍ର ପୁଲିସ ବାହିନୀ । ବନ୍ଧୁକର ବାୟୋନେଟ୍‌ରେ ଖରାପଡ଼ି ଚକ୍ ଚକ୍ କରୁଛି ।

ରାୟବାହାଦୁର୍ ଚିତ୍କାର କରୁଥା'ନ୍ତି, "ହଟୋ ! ହଟୋ ଶାଲେ ଲୋକ୍ !"

ଜନତା କୁହାଟୁଥାଏ – "ବନ୍ଦେ ମାତରମ୍ !"

ଲାଠିଚାର୍ଜର ହୁକୁମ ଆସିଲା ।

ତଥାପି ଜନତା ପୃଷ୍ଠଭଙ୍ଗ ଦେଲା ନାହିଁ । ବିଶୃଙ୍ଖଳ ଜନତା ଭିତରେ କୁଆଡୁ ଅରୁଣ ଆସି ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା, "ଏ ଲାଠିମାଡ଼ ଅନ୍ୟାୟ; କିନ୍ତୁ ଆତ୍ମରକ୍ଷା ଅନ୍ୟାୟ ନୁହେଁ – ବନ୍ଦେ ମାତରମ୍ !"

ଝଞ୍ଜାକ୍ରାନ୍ତ ସମୁଦ୍ର ପରି ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ଜନତା ଭୀଷଣ ଭୟଙ୍କର ହୋଇ ଉଠିଲା ।

ସୋମନାଥ ହାତର ପିସ୍ତଲ ଉପରକୁ ଉଠାଇଲେ । ପିତା ପୁତ୍ର ଶେଷ ସାକ୍ଷାତ ।

ଅରୁଣ ଅବିଚଳିତ କଣ୍ଠରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲା, "ଭୟ ନାହିଁ, ଭୟ ନାହିଁ ଭାଇମାନେ ! ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ର କମଳ ନୟନର ନୀଳୋତ୍ପଳରେ କରିଥିଲେ ଦେବୀ ଆରାଧନା ! ଆମର –"

ଜନତାର କୁହାଟରେ ଶତସିଂହ ଗର୍ଜନ କରିଉଠିଲା । କେତେଜଣ ଏହା ଭିତରେ ଯାଇ ଫ୍ଲାଗଷ୍ଟାଫ୍ ଭାଙ୍ଗି ଉଡୁଥିବା ୟୁନିୟନ ଜାକ୍‌କୁ ଚିରି ଦେଲେଣି ।

ସୋମନାଥଙ୍କ ହାତରେ ପିସ୍ତଲ ଫୁଟିଲା । ହାୟ ଭଗବାନ ! ସେ ଚାହିଁଥିଲେ ଖାଲି ଫାଙ୍କା ଆଓ୍ୱାଜ କରିବାକୁ । କିନ୍ତୁ... କିନ୍ତୁ... ଅରୁଣର ରକ୍ତାକ୍ତ ଶବ ତଳେ ଖସିପଡ଼ିଲା ।

"ସାବାସ୍ ମହାପାତ୍ର ! ବ୍ରିଟିଶ ସମ୍ରାଟ ଏ ଅତୁଳନୀୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟନିଷ୍ଠାର ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ପୁରସ୍କୃତ କରିବେ ।"

ସେଦିନ ରାତିରେ ଅପର୍ଣ୍ଣାର ହାତରୁ କାଚ ଭାଙ୍ଗିଲାବେଳେ ... ଉଃ, ନାରାୟଣ ! ନାରାୟଣ !

ତା'ପରଦିନ ସୋମନାଥ ହେଲେ ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ।

ତା'ପରେ ସେମାନାଥଙ୍କ ଘରକୁ ଅର୍ଥ ଆସିଛି, ପ୍ରତିପତ୍ତି ଆସିଛି, ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଆସିଛି; କିନ୍ତୁ ମା' ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନେଇଛନ୍ତି ଚିର ବିଦାୟ ।

ଜୀବନର ଗତ ଏ ପଚିଶ ବର୍ଷ ଭିତରେ ସେ ନିଜକୁ ନିଜେ କ୍ଷମା ଦେଇ ଆସିଛନ୍ତି – ଏ ପୁତ୍ରହତ୍ୟା, କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ସାଧନା ନିର୍ମମ ହୋଇପାରେ; ମାତ୍ର ଅନ୍ୟାୟ ନୁହେଁ ।

ରାୟବାହାଦୁର୍ ହଠାତ୍ ଚମକି ଉଠିଲେ ଘର ଭିତରେ ଶଙ୍ଖଧ୍ୱନି ଶୁଣି । ହେମମାଳା ଦୋତାଲା ବାରଣ୍ଡାରେ କେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ତ୍ରିରଙ୍ଗା ପତାକା ଉଡ଼ାଇ, ପାଦ ତଳେ ତା'ର ଦୀପ ଜାଳି ଶଙ୍ଖଧ୍ୱନି କରୁଛନ୍ତି ।

ରାୟବାହାଦୁର୍ ପାଗଳ ପରି ଯାଇ ହେମମାଳାଙ୍କ ହାତରୁ ଶଙ୍ଖଟା ଛଡ଼େଇ ନେଇ କହିଲେ, "ଏ କ'ଣ କରୁଛ ତୁମେ ?"

ହେମମାଳା ଚିତ୍କାର କରିଉଠିଲେ, "ମୋତେ ଛୁଅଁନା, ଛୁଅଁନା ତୁମେ । ମୋ ଅରୁ ଫେରି ଆସିଛି ମୋ କୋଳକୁ ।"

ହେମମାଳା ଭୋ ଭୋ ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲେ । ଏମିତି କାନ୍ଦ ସେ କାନ୍ଦି ନାହାନ୍ତି ଗତ ପଚିଶ ବର୍ଷ ଭିତରେ କେବେ ।

ରାୟବାହାଦୁର୍‌ଙ୍କ ଦୁଇ ଆଖିରେ ମଧ୍ୟ ପାଣି ଜମି ଆସୁଥିଲା । ସେ ତ୍ରିରଙ୍ଗା ପତାକାକୁ କାଢ଼ି ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ କହିଲେ, "ଯେଉଁ ୟୁନିୟନ୍ ଜାକ୍ ପାଇଁ ଅରୁକୁ ଖୁନ୍ କରିଛି, ସେ ପତାକାର ପତନ ଅସମ୍ଭବ ।"

ହେମମାଳା ଦର୍ପିତାର କଣ୍ଠରେ କହିଲେ, "ଯୋଉ ପତାକା ପାଇଁ ଅରୁ ପ୍ରାଣବଳି ଦେଇଛି, ସେ ପତାକା ଯୁଗେ ଯୁଗେ ରହିବ ଉନ୍ନତ ହୋଇ ।"

ହେମମାଳା ଆବେଗ ଓ ଉତ୍ତେଜନାରେ ତଳେ ମୂର୍ଚ୍ଛିତା ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲେ । ରାୟବାହାଦୁର୍ ଭିତରକୁ ଯାଇ ଅନେକ ଦିନର ସାଇତା ସିଲ୍‌କର ଗୋଟିଏ ୟୁନିୟନ୍ ଜାକ୍ ପତାକା କାଢ଼ି ଉଡ଼ାଇଲେ ସେଇ ତ୍ରିରଙ୍ଗା ପତାକା ସ୍ଥାନରେ ।

ତା' ପରଦିନ ସକାଳ ।

ସାରା ରାତି ସୋମନାଥଙ୍କୁ ନିଦ ନାହିଁ । ଅତି ସତର୍କ ପ୍ରହରୀ ପରି ସେ ରାତି ଚେଇଁ ବସିଛନ୍ତି ସେଇ ୟୁନିୟନ୍ ଜାକ୍ ପତାକା ପାଖରେ । ତା' ତଳେ ହେମମାଳାଙ୍କର ଦୀପ କେତେବେଳୁ ନିଭିଯାଇଛି ।

ରାତି ସାରା ସ୍ୱାଧୀନତା ଉତ୍ସବରେ ମାତି ଘରକୁ ଫେରିଲା ବିଜୟ ।

ଘରେ ପାଦ ଦେଇ ଏ ବିଚିତ୍ର ଦୃଶ୍ୟରେ ସେ ସ୍ତମ୍ଭିତ ହୋଇଗଲା । ମୁହୂର୍ତ୍ତକରେ ଜଡ଼ତା କଟିଯିବା ପରେ ବିଜୟ ପଚାରିଲା-

"ଏ କ'ଣ ହେଉଛି ଜେଜେ ? ଆଜି ୟୁନିୟନ୍ ଜାକ୍..."

ରାୟବାହାଦୁର୍ କହିଲେ- "ଦୁନିଆ ନିମକ୍‌ହାରାମ ହୋଇପାରେ ବିଜୁ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ନୁହେଁ ।"

ବିଜୁ ଦୃଢ଼ କଣ୍ଠରେ ପ୍ରତିବାଦ କଲା- "ଏ ପତାକା ଏଠି ଉଡ଼ିପାରିବ ନାହିଁ ଜେଜେ !"

ରାୟବାହାଦୁର୍ କହିଲେ - "ଅଲବତ୍ ଉଡ଼ିବ, ମୁଁ ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାଏ ଉଡ଼ିବ । ଏ ଘର ମୋର ।"

ପତାକାଟାକୁ ଝମ୍ପି ଉଠାଇ ନେଇ ବିଜୟ କହିଲା - "ଏ ଦେଶ ଆମର । ବ୍ରିଟିଶ ଗୋଲାମ ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ଏଠି ନାହିଁ ।"

ସୋମନାଥ ବିଜୟ ହାତରୁ ସେ ୟୁନିୟନ୍ ଜାକ୍‌କୁ ଛଡ଼ାଇ ନେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଅତି ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସେ ହୋଇ ଉଠିଛନ୍ତି ହିଂସ୍ର ଓ ଉତ୍‌କ୍ଷିପ୍ତ ।

ବିଜୟ ହାତରେ ଠେଲି ଦେଲା ତାଙ୍କୁ । ସୋମନାଥ ଶିଡ଼ିରେ ଗଡ଼ି ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲେ ଯାଇ ତଳ ମହଲାର ଚଟାଣରେ । ମୁଣ୍ଡ ଓ କାନ ଫାଟି ଯେମିତି ରକ୍ତର ସୁଅ ଛୁଟିଲା ।

ବିଜୟ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଝୁଙ୍କି ପଡ଼ି ଅପରାଧୀର କଣ୍ଠରେ ଡାକିଲା - "ଜେଜେ !"

ସୋମନାଥ କ୍ଷୀଣ କଣ୍ଠରେ କହିଲେ - "ତୋତେ ଆଶୀର୍ବାଦ କରୁଛି ବିଜୁ, ମୁଁ ବେଶ୍ ଶାନ୍ତିରେ ମରିପାରିବି ଏଥର । ଏହି ପତାକା ପାଇଁ ତୁ ତୋ ବୁଢ଼ା ଜେଜେକୁ ମଧ୍ୟ ଆଘାତ କରିଛୁ । ଅଥଚ ଭାବୁଚି, ଏ ପତାକା କଅଣ ? ଖଣ୍ଡେ ରଙ୍ଗିନ୍ କନା ... ରଙ୍ଗ ଛାଡ଼ିଯିବ ତା'ର । ତଥାପି ତୋର ପତାକାର ଜୟ ହେଉ । ହେମ ..."

ପାଟି ପଡ଼ିଗଲା । ଆଖି ଦୁଇଟା ଶେତା ହୋଇ ଆସୁଛି । ଦୁଇଜଣ ଚାକର ମୁମୂର୍ଷୁ ରାୟବାହାଦୁର୍‌ଙ୍କୁ ଟେକି ନେଇଗଲେ ଉପରକୁ ।

ବିଜୟ ପ୍ରାଣହୀନ ପାଷାଣ ପରି ଚାହିଁ ରହିଥାଏ ପ୍ରଭାତର ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୀପ୍ତ ଆକାଶ ଆଡ଼େ । ଭାଦ୍ରବ ଆକାଶର ମେଘହୀନ ସୁନୀଳ ପଟ୍ଟଭୂମିରେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ତ୍ରିରଙ୍ଗା ପତାକା ଉଡୁଛି ଫର ଫର ହୋଇ ।

୨.୫ ଗଳ୍ପଟିକୁ ବୁଝିବା ପାଇଁ

ଗଳ୍ପଟି ତୁମକୁ ଭଲ ଲାଗିଲା । କାରଣ ଏଥିରେ ଗୋଟିଏ ବଳିଷ୍ଠ କଥାବସ୍ତୁ ଅଛି । ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଚରିତ୍ରମାନଙ୍କର ଜୀବନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଛି ଆଉ ତା ସାଙ୍ଗକୁ ଲେଖକଙ୍କର ଉତ୍କର୍ଣ୍ଣାପୂର୍ଣ୍ଣ ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳୀ ବି ରହିଛି । ସେଥିପାଇଁ ଗଳ୍ପଟି ମନକୁ ଛୁଇଁଗଲା । ଏବେ ଗଳ୍ପର ଏହି ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ କିଛି ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବା ।

କାହାଣୀ :

'ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ' ଗଳ୍ପଟି ଗୋଟିଏ ପାରିବାରିକ କାହାଣୀ, ମାତ୍ର ଏହି କାହାଣୀ ଗଢ଼ି ଉଠିଛି ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ।

ଇଂରେଜ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ବେଳେ ଚଉରିଚଉରାଠାରେ ହିଂସା ଦେଖାଦେବାରୁ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ବନ୍ଦ କରାଗଲା । ଏଥିରେ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ କିଛି କ୍ରାନ୍ତିକାରୀ ତରୁଣ ଅସ୍ତ୍ର ଜରିଆରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇବାରୁ ଦେଶର ଯୁବକମାନଙ୍କ ମନରେ ତାହା ପ୍ରବଳ ଉତ୍ସାହ ଆଣିଦେଲା । ପୋଲିସ ସବ୍‌ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ସୋମନାଥ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ପୁଅ ଅରୁଣ ଥିଲା ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ । ସେମାନେ ବିଦେଶୀ ସରକାରଙ୍କୁ ଶାସ୍ତି ଦେବାପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରୁଥାନ୍ତି । ବାପା ପୋଲିସ୍, ପୁଅ ସଂଗ୍ରାମୀ । ତେଣୁ ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯୁକ୍ତିତର୍କ ହୋଇଛି । ସୋମନାଥ ମହାପାତ୍ର ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ବେତନଭୋଗୀ କର୍ମଚାରୀ ତେଣୁ ସେ ଇଂରେଜ ସମର୍ଥକ, କିନ୍ତୁ ଅରୁଣ ଦେଶଭକ୍ତ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଭାବରେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ବିରୋଧୀ । ତେଣୁ ସୋମନାଥ ମହାପାତ୍ର ପୁଅକୁ ଚୁପ୍ ରହିବା ପାଇଁ ବାଧ କରନ୍ତି । ଅରୁଣ ବାପାଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ କରେ କିନ୍ତୁ ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତାପାଇଁ ସେ ଜୀବନକୁ ପାଣି ଛଡ଼ାଇଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ଆଦେଶ ପାଳନ କରିନାହିଁ, ଶେଷରେ ତ୍ୟଜ୍ୟପୁତ୍ର ହୋଇଛି । ବାପା, ମା, ଘର ଓ ପତ୍ନୀ ଅପର୍ଣ୍ଣାକୁ ଛାଡ଼ି ସେ ଚାଲି ଯାଇଛି ।

ସେଦିନ ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ ଜନତା ଥାନାରେ ଉଡୁଥିବା ଇଂଲଣ୍ଡ ପତାକା ବଦଳରେ ଭାରତର ଜାତୀୟ ପତାକା ଉଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ଆଗେଇ ଆସୁଥାନ୍ତି । ଅରୁଣ ସେମାନଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱ ନେଉଥାଏ । ସୋମନାଥଙ୍କ ହାତରେ ପିସ୍ତଲ ଫୁଟିଲା । ଅରୁଣ ସହିଦ ହେଲା । ବିଦ୍ରୋହକୁ ପଣ୍ଡ କରିଥିବାରୁ ସୋମନାଥ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ପଦୋନ୍ନତି ହେଲା । ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ନିଷ୍ଠା ଓ ଅନୁରକ୍ତି ଯୋଗୁଁ ସରକାର ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସାପତ୍ର ଦେଲେ ରାୟବାହାଦୁର ପଦବୀ ।

ଅରୁଣର ବଳିଦାନ ବୃଥାଗଲା ନାହିଁ । ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେଲା । ସେତେବେଳକୁ ରାୟବାହାଦୁର ସୋମନାଥ ମହାପାତ୍ର ଚାକିରୀରୁ ଅବସର ନେଇସାରିଥିଲେ । ମଧ୍ୟରାତ୍ରରେ ଶଙ୍ଖ ଘଣ୍ଟା ହୁଳହୁଳି ଓ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ଜୟଗାନରେ ତାଙ୍କର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ସେ ଦେଖିଲେ ବିରାଟ ପଟୁଆରରେ ଲୋକେ ଚାଲିଛନ୍ତି ।

ସବା ଆଗରେ ଶହୀଦ ଅରୁଣର ପୁଅ ତାଙ୍କ ନାତି ବିଜୟ ହାତରେ ତା'ର ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ତ୍ରିରଙ୍ଗା ପତାକା । ଏ ଥିଲା ବାହାରର ଦୃଶ୍ୟ । ହଠାତ୍ ଘର ଭିତରୁ ଶଙ୍ଖଧ୍ୱନି ଶୁଣି ରାୟବାହାଦୁର ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଦୋତାଲା ବାରଣ୍ଡାରେ ତ୍ରିରଙ୍ଗା ଉଡ଼ାଇ, ତା ତଳେ ଦୀପ ଜାଳି ଶଙ୍ଖ ବଜାଉଛନ୍ତି । ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ସ୍ୱାଗତ କରୁଛନ୍ତି । ରାୟବାହାଦୁରଙ୍କ ଦେହ ସହିଲା ନାହିଁ । ସେ ରାଗିଯାଇ ତାହା ବନ୍ଦ କଲେ ଓ ଗୋଟିଏ ଇଂଲଣ୍ଡ ପତାକା ସେଠାରେ ଉଡ଼ାଇ ତାକୁ ରାତି ସାରା ଜଗିବସିଲେ ।

ରାତିସାରା ସ୍ୱାଧୀନତା ଉତ୍ସବରେ ମାତି ସକାଳେ ବିଜୟ ଘରକୁ ଫେରିଲା । ଜେଜେଙ୍କର ଏ ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟଦେଖି ବିସ୍ମିତ ହେଲା । ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ଇଂଲଣ୍ଡ ପତାକା ଉଡ଼ାଇବା ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ଓ ଅବାନ୍ତର ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ଜେଜେଙ୍କୁ ପ୍ରତିବାଦ କଲା । ଉତ୍ତରରେ ରାୟସାହେବ କହିଲେ ସେ ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାଏଁ ଇଂଲଣ୍ଡର ପତାକା ଉଡ଼ାଇବେ । ବିଜୟ ପତାକା ଛଡ଼ାଇ ଦେବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରିବାରୁ ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ଠେଲାପେଲା ହେଲା । ସେଥିରେ ରାୟବାହାଦୁର ଭାରସାମ୍ୟ ହରାଇ ଶିଡ଼ି ପାହାଚରେ ଗଡ଼ିଗଡ଼ି ତଳେ ପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଫାଟିଗଲା । ଯାହାକୁ ସେ ବିରୋଧ କରୁଥିଲେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ପତାକା ଫରଫର ହୋଇ ଉଡୁଥିଲା ଆକାଶରେ । ସ୍ୱାଧୀନତା ମାନବର ଜନ୍ମସିଦ୍ଧ ଅଧିକ - ତାଙ୍କ ପୁଅ ଅରୁଣର ଚିନ୍ତାଧାରା ସତ୍ୟ ହେଲା ।

ଚରିତ୍ର :

'ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ' ଗଳ୍ପରେ ମୁଖ୍ୟ ଚରିତ୍ର ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ପୋଲିସ ଅଫିସର ରାୟବାହାଦୁର୍ ସୋମନାଥ ମହାପାତ୍ର । ତାଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଆତଯାତ ହୋଇଛନ୍ତି ଅରୁଣ, ହେମମାଳା ଓ ବିଜୟ ପ୍ରଭୃତି । ରାୟବାହାଦୁରଙ୍କ ଚରିତ୍ରରେ ଏକାଧିକ ଗୁଣ ରହିଛି, ମାତ୍ର ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରାସ କରିଛି ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ପୁଅ । ସେ ଜଣେ ବାପା । ଅରୁଣ ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପୁଅ । କିନ୍ତୁ ପୁଅ ପ୍ରତି ଯେତିକି ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ହେବା କଥା ତାହା ସେ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ଠିକ୍ ସେମିତି ସେ ଭାରତୀୟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଦେଶାତ୍ମବୋଧ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ନାହିଁ । ସେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଚାକିରିଆ । ତାଙ୍କର ଦାନା ଖାଇ ଜୀବନ ନିର୍ବାହ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ସରକାରଙ୍କ ଅନୁଗତ ରହିଛନ୍ତି । ଏହି ଆନୁଗତ୍ୟ ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଦୁଇ ଭାବନାକୁ ଚାପି ଦେଇଛି । ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ମୂଳରେ ରହିଛି ଇଂରେଜ ଆନୁଗତ୍ୟ ।

ପଚିଶ ବର୍ଷ ତଳର କଥା । ପୁଅ ଅରୁଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲା । ରାୟବାହାଦୁର ତାକୁ ବାଟକୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । ସଂଗ୍ରାମ ବଦଳରେ ସମର୍ଥକ ହେବାପାଇଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମତରେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କ ଦାନାରେ ତାଙ୍କ ପରିବାର ପ୍ରତିପାଳିତ ହୁଏ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ବିଦ୍ୱେଷୀ ଭାବ ଅନୁଚିତ । ଅରୁଣ ତାଙ୍କ କଥା ନ ମାନିବାରୁ ସେ ତାକୁ ତ୍ୟଜ୍ୟପୁତ୍ର କରିଛନ୍ତି । ପୁଅ ଅପେକ୍ଷା ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଆନୁଗତ୍ୟ ବଡ଼ । ସେଦିନ ଅରୁଣର ନେତୃତ୍ୱରେ ବିପ୍ଳବୀମାନେ ଥାନାରେ ଉଡୁଥିବା ବ୍ରିଟିଶ୍ ପତାକା ହଟାଇ ଭାରତୀୟ ପତାକା ଉଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରୁଥିଲାବେଳେ ସେ ଗୁଳି ଚଳାଇଛନ୍ତି । ଫଳରେ ତାଙ୍କ ପୁଅ ସହିଦ ହୋଇଛି । ସରକାର ତାଙ୍କର ଏ ଆନୁଗତ୍ୟକୁ ପୁରସ୍କୃତ କର । ଚାକିରୀରେ ପଦୋନ୍ନତି ହେଲା । ସେ ଶୀର୍ଷରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ରାୟବାହାଦୁର ଉପାଧି ମଧ୍ୟ ମିଳିଥିଲା ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ :

କ୍ଷୁବ୍ଧ - ଅଶାନ୍ତ
କ୍ଷିପ୍ତ - ପାଗଳ
ପରଲୋକଗତ - ମୃତ
ଡ୍ରୟାର ଚେଷ୍ଟ - ଆଲମାରୀ
ଅସହଯୋଗକାରୀ- ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନର କର୍ମୀ
ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ - ସଚେତନ
ସନନ୍ଦ ପତ୍ର - ପ୍ରଶଂସାପତ୍ର
ମନ୍ଥର - ଧୀର, ନରମ
ଜଡ଼ - ଜୀବହୀନ
ନାଟିକା - ନାଡ଼ି
ସନ୍ତ୍ରାସବାଦ- ଦେଶ ବିରୋଧୀ ହିଂସାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲିପ୍ତ
ଆଭିଜାତ୍ୟ-ଉଚ୍ଚବଂଶରେ ଜାତ
ଐକ୍ୟତାନ-ଏକ ସ୍ୱରରେ ଗାନ
ଦ୍ରୋହାଚାର-ବିରୋଧାଚରଣ
ନମକହାରାମି-କୃତଘ୍ନ / ଅକୃତଜ୍ଞ
ଗୋଲାମ-ଚାକର
ତ୍ୟଜ୍ୟପୁତ୍ର-ପୁତ୍ରକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବା
ପୁତ୍ରବଧୂ - ପୁଅର ସ୍ତ୍ରୀ

ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ

ଅରୁଣ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଦୁର୍ବଳତା ଥିଲା । ବୋହୂ ଅପର୍ଣ୍ଣାର ବୈଧବ୍ୟ କାନ୍ଦଣା ତାଙ୍କୁ କଷ୍ଟ ଦିଏ । ଗୋଟିଏ ଭେଲଭେଟ ବାକ୍ସରେ ଅରୁଣର ଫଟୋ ରଖି ସେ ଲୁଚାଇ ଲୁଚାଇ ଦେଖୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଅରୁଣକୁ ମାରିଥିବାରୁ ସେ ଅନୁତାପ କରୁନଥିଲେ । ଭାବୁଥିଲେ ପୋଲିସ ଚାକିରୀ କରୁଥିବାରୁ ଥାନାକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ଥିଲା ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ କରି ସେ ପୁତ୍ରହତ୍ୟା କରିଛନ୍ତି । ଏହା ଅନ୍ୟାୟ ନୁହେଁ ।

ସେ ଜଣେ ଭାରତୀୟ, ଭାରତ ମାଟିରେ ଜନ୍ମ ନେଇ ତାହାରି ପାଣିପବନରେ ମଣିଷ ହୋଇଛନ୍ତି - ଏ ଭାବନା ରାୟବାହାଦୁରଙ୍କ ନ ଥିଲା । ଚାକିରୀ କାଳରେ ନଥିଲା କିନ୍ତୁ ଚାକରୀରୁ ଅବସର ପରେ ବିଦେଶୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନ୍ଧ ମୋହ ତାଙ୍କର ତୁଟି ନଥିଲା । ଲୋକେ ମଧ୍ୟରାତ୍ରରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଉତ୍ସବ ପାଳନ କରୁଥିବା ଦେଖି ସେ ଖୁସି ହୋଇନାହାନ୍ତି । ସେ ଦୃଶ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦେଇଛି । ବନ୍ଦେ ମାତରମ୍ ଗୀତ ତାଙ୍କୁ ବିରକ୍ତି ଦେଇଛି । ଏପରିକି ପତ୍ନୀ ହେମମାଳା ତ୍ରିରଙ୍ଗା ଉଡ଼ାଇ ଶଙ୍ଖବଜାଇବାରୁ ସେ ତାହା ସହ୍ୟ କରିପାରି ନାହାନ୍ତି । ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଏହା ଗୋଲାମି ନୁହେଁ ତ ଆଉ କ'ଣ । ତ୍ରିରଙ୍ଗା ଫିଙ୍ଗି ସେଠାରେ ସେ ୟୁନିୟନ ଜ୍ୟାକ୍ ଉଡ଼ାଇଛନ୍ତି । ସକାଳେ ଯଦି ବିଜୟ ଏହାର ପ୍ରତିବାଦ କରିବାରୁ ସେ ହିଂସ୍ର ଓ ଉତ୍‌କ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଠେଲାପେଲାରେ ସିଡ଼ିରୁ ପଡ଼ି ମୁମୂର୍ଷୁ ହେଲାପରେ ସେ ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି ପତାକାର ଅର୍ଥ କ'ଣ ? ତାହା ଖଣ୍ଡେ ରଙ୍ଗୀନ୍ କନା ନୁହେଁ । ତାହା ଭାରତୀୟମାନଙ୍କ ହୃଦୟର ସ୍ୱପ୍ନ । ସବୁଠାରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ତାର ସ୍ଥାନ । ଏଇ କଥାଟିକୁ ଅରୁଣ ବୁଝାଇବାକୁ ଚାହିଁଥିଲା, କିନ୍ତୁ ସେ ବୁଝିପାରିନଥିଲେ । ପତାକା ଗୋଲାମୀର ସଙ୍କେତ ନୁହେଁ ଦେଶାତ୍ମବୋଧ ଓ ଦେଶପ୍ରୀତିର ପ୍ରତୀକ ।

ବିଦେଶୀ ଶାସନ ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ କିଭଳି ଗୋଲାମ କରିଥିଲା, ରାୟବାହାଦୁର ଚରିତ୍ର ତାହାର ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ମାତ୍ର ।

ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳୀ :

ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳୀ ଯୋଗୁଁ ଗଳ୍ପଟି ଆକର୍ଷଣୀୟ ହୁଏ । ଏହାର ଅଭାବରେ ଗଳ୍ପ ନିରସ ମନେହୁଏ । ପଢ଼ିବାପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ଜନ୍ମେ ନାହିଁ ନଚେତ୍ ଅଧାରୁ ଆଗ୍ରହ ମରିଯାଏ । କିନ୍ତୁ 'ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ' ଗଳ୍ପର ବର୍ଣ୍ଣନାଶୈଳୀ ଚମତ୍କାର । ଏଥିପାଇଁ ଗଳ୍ପଟି ହୃଦୟକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରେ ।

ଗଳ୍ପର କାହାଣୀ ଦୀର୍ଘ ପଚିଶ ବର୍ଷର ଘଟଣାକୁ ନେଇ । କିନ୍ତୁ ଗଳ୍ପରେ ସମୁଦାୟ ବର୍ଷର ବିବରଣୀ ଦିଆଯାଇ ନାହିଁ । ଏହା ଗଳ୍ପର ସୁଲକ୍ଷଣ ନୁହେଁ । ଗଳ୍ପ ଜୀବନର କେତୋଟି ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ । ଏହି ଗଳ୍ପରେ ତାହା ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟକରାଯାଏ । ୧୯୪୭ ମସିହା ୧୪ ତାରିଖ ମଧ୍ୟରାତ୍ରରୁ ୧୫ ତାରିଖ ସକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏ ଗଳ୍ପର ବର୍ଣ୍ଣନା । ରାତି ଅଧରେ ଲୋକଙ୍କର ଉତ୍ସବ ପାଳନରେ ରାୟ ସାହେବଙ୍କ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ । ତାପରଦିନ ସକାଳେ ନାତି ସହ ଠେଲାପେଲାରେ ସେ ତଳେ ପଡ଼ି ମୂର୍ଚ୍ଛା ଯାନ୍ତି । ଏହାରି ଭିତରେ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଦୀର୍ଘ ପଚିଶ ବର୍ଷର ଅନୁଭୂତି ବର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି ।

ଗଳ୍ପର ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳୀ ଏକ ପ୍ରକାର କୌଶଳ । ଏକ ପ୍ରକାର କଳା । ଏହି ଗଳ୍ପରେ ତାହା ରହିଥିବାରୁ ଗଳ୍ପ ମନକୁ ବାନ୍ଧି ପାରୁଛି । ରାୟବାହାଦୁରଙ୍କ ପଚିଶବର୍ଷର ଅନୁଭୂତି ଭିତରୁ ମୁଖ୍ୟ ମୁଖ୍ୟ ଘଟଣାକୁ ନିର୍ବାଚନ କରାଯାଇଛି । ସେଥିରୁ ଦୁଇଟି ହେଉଛି ଅତୀତର । ପୁତ୍ର ଅରୁଣ ସହ ତାଙ୍କର ଯୁକ୍ତି ଓ ତ୍ୟଜ୍ୟପୁତ୍ର ଆଦେଶ, ଥାନାରେ ଜାତୀୟ ପତାକା ଉଡ଼ାଇ ଉଦ୍ୟମ ଓ ରାୟବାହାଦୁରଙ୍କ ଗୁଳିରେ ତାର ମୃତ୍ୟୁ ।

ଟିପ୍ପଣୀ

କୁର୍ଣ୍ଣିସ୍ - ସଲାମ

ବାୟୋନେଟ୍-ବନ୍ଧୁକ ଅଗରେ ଲାଗିଥିବା ଛୁରୀ

ପୃଷ୍ଠଭଙ୍ଗ- ଫେରିଯିବା, ପଳାୟନ

ଝଞ୍ଜାକ୍ରାନ୍ତ- ବାତ୍ୟାଗ୍ରସ୍ତ

ନୀଳୋତ୍ପଳ- ନୀଳପଦ୍ମ

କୁହାଟ-ସ୍ଲୋଗାନ୍, ହୁରି, ଡାକ

ଫ୍ଲାଗ୍ ଷ୍ଟାଫ - ପତାକା ପାଇଁ ସ୍ତର

ୟୁନିୟନ୍ ଜ୍ୟାକ୍ -ଇଂଲଣ୍ଡର ପତାକା

ସ୍ତମ୍ଭିତ - ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ

ଖେତା - ଫିକା

ମୁମୂର୍ଷୁ - ମୃତ୍ୟୁର ନିକଟତର

ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୀପ୍ତ - ସୂର୍ଯ୍ୟ କିରଣରେ ଆଲୋକିତ

ପଟ୍ଟଭୂମି - ପୃଷ୍ଠଭୂମି, ପଛ ଆସ୍ତରଣ ବା ପରଦା

ବର୍ତ୍ତମାନର ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ହେଲା – ରାତି ଅଧରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଉତ୍ସବର ପଟୁଆର, ରାୟବାହାଦୁରଙ୍କ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଓ ଅରୁଣର ଫଟୋ ଦର୍ଶନ ସହ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ଦେଇଥିବା ସନନ୍ଦ ପାଠ, ପତ୍ନୀ ହୋଇ ତାଙ୍କ ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନର ପ୍ରତିବାଦରେ ରାୟବାହାଦୁରଙ୍କ ଇଂରେଜ ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ, ସକାଳେ ବିଜୟ ଜେଜେଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟର ବିରୋଧ ଓ ଜେଜେଙ୍କ ପତନ । ଏହି ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ବର୍ଣ୍ଣନା କଲାବେଳେ ଲେଖକ ସତର୍କତାର ସହ ଉତ୍କଣ୍ଠାକୁ ଧ୍ୟାନ ଦେଇଛନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସହ ଅତୀତର ଘଟଣାବଳୀକୁ ମିଶାଇ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି ।

ବର୍ଣ୍ଣନା କୌଶଳରେ ଭାଷାର ଭୂମିକା ଯଥେଷ୍ଟ । ପରିବେଶ, ଚରିତ୍ରର ମନୋଭାବ ସହ ଖାପଖୁଆଇ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର ଏ ଗଳ୍ପକୁ ସାର୍ଥକ କରେ । ଏହାର ଭାଷା ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଓ ଭାବବୋଧକ ।

ଘଟଣାର ଉପଯୁକ୍ତ ନିର୍ବାଚନ, ସେଗୁଡ଼ିକର ନାଟକୀୟ ସଜ୍ଜା ଓ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ ଗଳ୍ପଟିକୁ ସରସ କରିଛି ।

୨.୬ ପାଠାନ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ (ଦୀର୍ଘ)

I. ପାରିବାରିକ କାହାଣୀ ହେଲେ ବି ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ପୃଷ୍ଠ ଭୂମିରେ 'ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ' ଗଳ୍ପଟି କିପରି ଗଢ଼ି ଉଠିଛି ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।

II. ରାୟବାହାଦୁରଙ୍କ ଚରିତ୍ର ଚିତ୍ରଣ କର ।

III. ଉପଯୁକ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନା ଶୈଳୀ ଯୋଗୁଁ 'ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ' ଗଳ୍ପଟି କିପରି ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ହୋଇପାରିଛି ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।

IV. ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ ଗଳ୍ପରୁ ତୁମର ନିଜସ୍ୱ ଅନୁଭବ ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।

ପାଠାନ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନ (ସଂକ୍ଷିପ୍ତ)

i) ରାୟବାହାଦୁର ରାସ୍ତାରେ କ'ଣ ଦେଖିଲେ ?

ii) ରାୟବାହାଦୁର ଡ୍ରୟାରଭିତରୁ କ'ଣ କାଢ଼ିଲେ ?

iii) ସନନ୍ଦପତ୍ର ଉପରେ କ'ଣ ମାଡ଼ିଗଲାଣି ?

iv) ରାୟବାହାଦୁର କାହିଁକି ସନନ୍ଦ ପାଇଥିଲେ ?

v) ରାତିରେ ନୀରବ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ରାୟବାହାଦୁର କଣ ଶୁଣିପାରନ୍ତି ?

vi) ଅରୁଣ କାହିଁକି ଘରକୁ ଫେରିଲା ନାହିଁ ?

vii) କାହାର ଦାନା, କାହାର ପାଣିପବନରେ ମଣିଷ ଆପଣ – ଏହା କିଏ କାହାକୁ କହନ୍ତି ?

viii) ପୁଲିସ ସାହେବର ହୁକୁମ କ'ଣ ଥିଲା ?

ix) ହେମମାଳା ଦୋତାଲା ବାରଣ୍ଡାରେ କ'ଣ କରିଥିଲେ ?

x) ରାୟବାହାଦୁର ରାତି ସାରା ଚେଇଁଲେ କାହିଁକି ?

xi) ସ୍ୱାଧୀନତା ଉତ୍ସବ ପାଳନ ଦେଖି ରାୟବାହାଦୁରଙ୍କ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କ'ଣ ହୋଇଥିଲା ?

xii) ସ୍ୱାଧୀନତା ମନୁଷ୍ୟର ଜନ୍ମଗତ ଦାବି ଭାରତର ପବିତ୍ରତମ ଦାବି - ଏହା କିଏ, କାହାକୁ, କାହିଁକି କହିଛି ?

xiii) ପୁତ୍ରହତ୍ୟାକୁ ରାୟବାହାଦୁର କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ସାଧନା ବୋଲି କାହିଁକି ଭାବୁଥିଲେ ?

xiv) ରାୟବାହାଦୁରଙ୍କ ଘରୁ ମା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନେଇଛନ୍ତି ଚିରବିଦାୟ - ଏହାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ କଣ ?

xv) ମୋ ଘରେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ପତାକା ଉଡ଼ିବ - ରାୟବାହାଦୁରଙ୍କ ଏହି ଉକ୍ତିକୁ ବିଜୟ କାହିଁକି ବିରୋଧ କଲା ?

୨.୭ ବିଷୟ ବୋଧଗତ ପ୍ରଶ୍ନ

ବନ୍ଧନୀ ମଧ୍ୟରୁ ଠିକ ଉତ୍ତର ବାଛି ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର ।

କ) ରାତିରେ ଶାନ୍ତ ନୀରବ ମୁହୂର୍ତ୍ତ .... ଧ୍ୱନି ଭିତରେ କ୍ଷୁବ୍ଧ ଓ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇଉଠିଲା ।

(ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତ କି ଜୟ, ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ କି ଜୟ, ଇନ୍‌କିଲାବ ଜିନ୍ଦାବାଦ)

ଖ) ରାୟବାହାଦୁରଙ୍କ ପୁତ୍ରବଧୂ .... ଏମିତି ଦିନେ କାନ୍ଦିଥିଲା ।

(ଋତୁପର୍ଣ୍ଣା, ଅପର୍ଣ୍ଣା, ସୁପର୍ଣ୍ଣା)

ଗ) ଅରୁଣ ପିନ୍ଧିଥିଲା .... ପୋଷାକ ।

(ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ, ଏନ୍.ସି.ସି., ସାହେବୀ)

ଘ) ରାୟବାହାଦୁର କ୍ଷିପ୍ତପରି ଚାବୁକ୍‌ରେ ଆଘାତ କଲେ ....କୁ ।

(ବିଜୟ, ହେମମାଳା, ଅରୁଣ, ଅପର୍ଣ୍ଣା)

ଙ) ଏ ଦେଶ ଆମର, ବ୍ରିଟିଶ .... ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ଏଠି ନାହିଁ ।

(ସରକାର, ସାହେବ, ଗୋଲାମ)

୨.୮ ବିଷୟ ବୋଧଗତ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତରମାଳା

କ) ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତ କି ଜୟ (ଖ) ଅପର୍ଣ୍ଣା (ଗ) ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ

(ଘ) ଅରୁଣ (ଙ) ଗୋଲାମ

•••